

Křesťanská teologie a environmentální problémy

FSS

Brno

15. května 2007

Marek Vácha

- *Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země byla pustá a prázdná, tma halila propast, Boží vítr vířil nad vodami.*
- *Bůh řekl: „Budiž světlo,“ a bylo světlo. Bůh viděl, že světlo je dobré, a Bůh oddělil světlo od tmy. Bůh nazval světlo „den“ a tmu „noc“. Byl večer a bylo jitro: první den.*
- *Bůh řekl: „Ať je obloha uprostřed vod a odděluje jedny vody od druhých,“ a stalo se tak. Bůh udělal oblohu oddělující vody, jež jsou pod oblohou, od vod, jež jsou nad oblohou, a Bůh nazval oblohu „nebe“. Byl večer a bylo jitro: druhý den.*
- *Bůh řekl: „Ať se vody, jež jsou pod oblohou, slijí v jedinou spoustu a ať se ukáže souš,“ a stalo se tak. Bůh nazval souš „země“ a onu spoustu vod „moře“, a Bůh viděl, že je to dobré.*
- *Bůh řekl: „Ať se země zazelená zelení, bylinami nesoucími semena a ovocnými stromy dávajícími na zemi podle svých druhů plody se semeny,“ a stalo se tak. Země vydala zeleň: byliny nesoucí semena podle svých druhů a stromy dávající podle svých druhů plody se semeny, a Bůh viděl, že je to dobré. Byl večer a bylo jitro: třetí den.*

- *Bůh řekl: „Ať jsou svítilny na nebeské obloze, aby oddělovaly den a noc: ať slouží za znamení jak pro svátky, tak pro dny i roky; ať jsou svítilny na nebeské obloze, aby osvětlovaly zemi,“ a stalo se tak. Bůh udělal dvě hlavní svítilny: velkou svítilnu jako vládkyni dne a malou svítilnu jako vládkyni noci a hvězdy. Bůh je umístil na nebeskou oblohu, aby osvětlovaly zemi, aby vládly dnu a noci, aby oddělovaly světlo a tmou, a Bůh viděl, že je to dobré. Byl večer a bylo jitro: čtvrtý den. Bůh řekl: „Ať se vody zahemží hemžením živých tvorů a ať ptáci létají nad zemí blízko nebeské oblohy,“ a stalo se tak. Bůh stvořil velké mořské hady a všechny živé tvory, kteří se hýbají a kteří se hemží ve vodách podle jejich druhu, a všechny opeřence podle jejich druhu, a Bůh viděl, že je to dobré. Bůh jim požehnal a řekl: „Bud'te plodní, rozmnožujte se, zaplňte mořské vody a ptáci ať se rozmnožují na zemi.“ Byl večer a bylo jitro: pátý den.*

- *Bůh řekl: Ať země vydá živé tvory podle jejich druhu: dobytek, drobné živočichy, divoká zvířata podle jejich druhu," a stalo se tak. Bůh udělal divoká zvířata podle jejich druhu, dobytek podle jeho druhu i všechny drobné zemní živočichy podle jejich druhu, a Bůh viděl, že je to dobré. Bůh řekl: „Učiňme člověka ke svému obrazu, aby se nám podobal, a oni ať vládnou mořským rybám, nebeským ptákům, dobytku, všem divokým zvířatům a všem drobným živočichům, kteří se plazí po zemi."*
- *Bůh stvořil člověka ke svému obrazu,*
- *k Božímu obrazu jej stvořil,*
- *stvořil jej jako muže a ženu.*

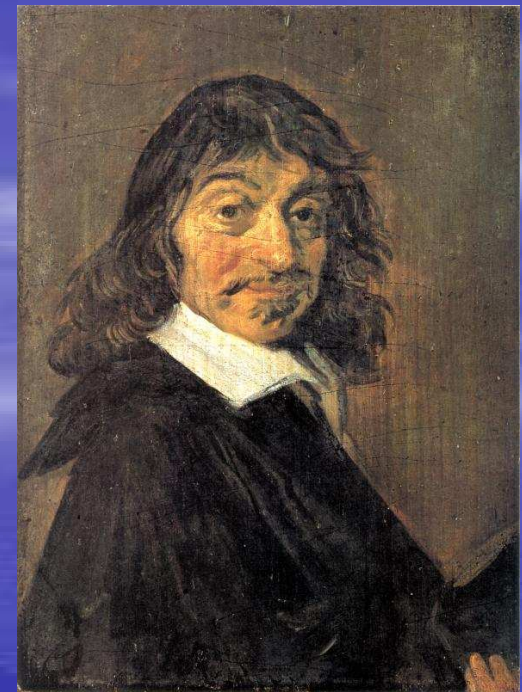
- *Bůh jim požehnal a řekl jim: „Bud'te plodní, rozmnožujte se, naplňte zemi a podrobte si ji; vládněte mořským rybám, nebeským ptákům a všem živým tvorům, kteří se pohybují po zemi.“ Bůh řekl: „Dávám vám všechny byliny nesoucí semena na veškerém povrchu země a všechny stromy, jež mají plody nesoucí semena; to bude vaše potrava. Všem divokým zvířatům, všem nebeským ptákům, všemu, co se plazí po zemi a co má v sobě život, dávám za potravu všechnu zeleň rostlin,“ a stalo se tak. Bůh viděl vše, co učinil, a bylo to velmi dobré. Byl večer a bylo jitro: šestý den.*
- *Tak byly dokončeny nebe i země se všemi svými zástupy. Sedmého dne skončil Bůh dílo, které učinil, a sedmého dne odpočinul po všem díle, které učinil. Bůh požehnal sedmému dni a posvětil jej, neboť v něm odpočinul po veškerém díle stvoření. Takové byly dějiny nebe a země při stvoření. **[1]***
- **[1]** Gn 1,1–2,4a.

Bible

- ostré odlišení mezi Stvořitelem a stvořením
- Gen 1:
 - Svět je stvořen jako „dobrý“
 - autorem vesmíru je Bůh
- křesťanství nicméně nezná rozdíl mezi sakrálním a profánním (!)
 - posvátným se věc či místo stane užíváním a nikoli sebou samým (Jan Sokol)
- již 2000 let je hlásáno, že štěstí nepřinese kumulace majetku

René Descartes

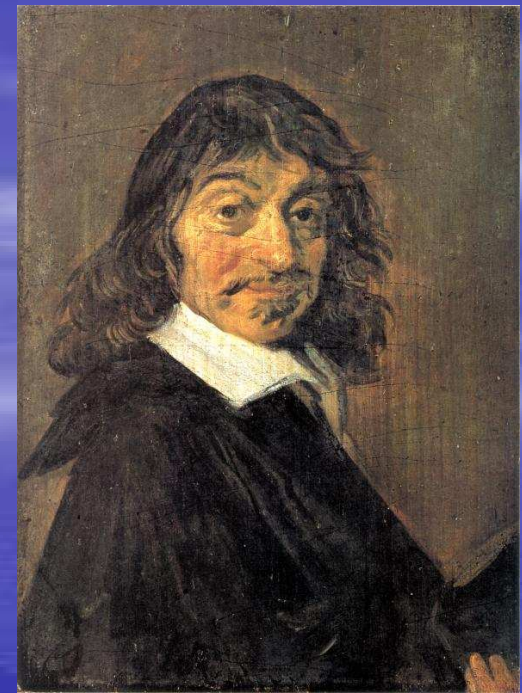
(1596-1650)

- res cogitans a res extensa
- člověk je duch ve stroji
- “Když biješ psa, řve, nedomnívej se však, že cítí bolest, nemá žádné vědomí a jeho nářek je tedy čistě mechanický reflex”

René Descartes

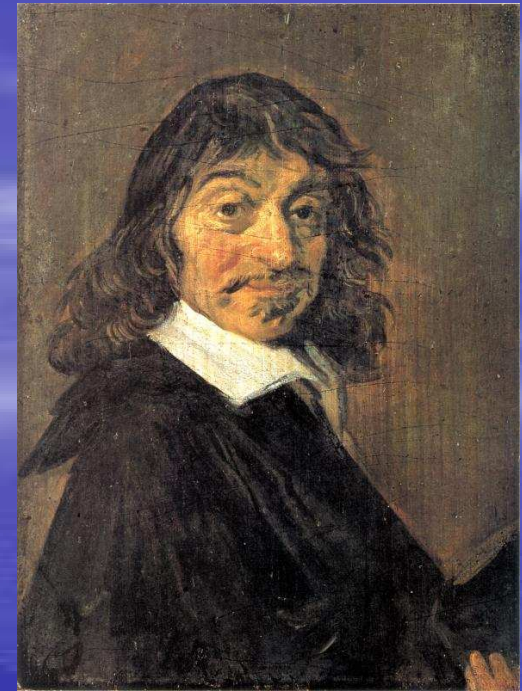
(1596-1650)

- „Díváme se na hodiny, umělé fontány, mlýny a jiné podobné stroje, které ačkoli je udělal člověk, jsou schopny se pohybovat různými způsoby (...) Neshledávám žádného rozdílu mezi strojem, který udělal řemeslník, a rozličnými těly, které sestavila samotná příroda.“

René Descartes

(1596-1650)

- zvíře je chápáno jako „bête machine“
- ...odtud je již ovšem jen krok k „homme machine“
- Poznámka pod čarou:
 - Descartes navrhuje, abychom svět chápali *jako by* to byl hodinový mechanismus
 - my říkáme, že svět *je* hodinový mechanismus

Křesťanství: důvod současné krize?

- Lynn White 1967: The Historical Roots of Our Ecologic Crisis
 - na vině je křesťanství
 - křesťanství se zajímá jen o spásu člověka, o jeho věčný život, o napětí mezi nebem a peklem
 - ...to vše na jevišti přírody

Křesťanství: důvod současné krize?

Lynn White

- zavedením nesmrtelné duchové duše jsme oddělili člověka od ostatního stvoření
- jedná se jen o jeho spásu
- křesťanství je nejantropologičtější náboženstvím ze všech

Křesťanství: důvod současné krize?

Lynn White

Sedmá pečeť: rytíř hraje šachy se smrtí. Jindy hrajeme šachy s ďáblem o náš věčný život. Ekologické problémy jsou ignorovány

Křesťanství: důvod současné krize?

Lynn White

Mnichové a arcibiskup po žebříku vystupují ke Kristu, za nimi stoupají ctnostní; ďáblové stahují ty, kteří upadli do neřestí

Křesťanství: důvod současné krize?

- křesťanství zavedlo dichotomii mezi člověkem a přírodou
- **propast mezi člověkem a zvířetem se nazývá nesmrtelná lidská duše**
- důvodem existence stvoření je lidský prospěch

Křesťanství: důvod současné krize?

Lynn White

- „Bůh Noemu a jeho synům požehnal a řekl jim: „Plodte a množte se a naplňte zemi. **Bázeň před vámi a děs z vás padnou na všechnu zemskou zvěř i na všechno nebeské ptactvo**; se vším, co se hýbe na zemi, i se všemi mořskými rybami jsou vám vydáni do rukou. Každý pohybující se živočich vám bude vydán za pokrm; jako zelenou bylinu vám dávám i toto všechno.“ (Gen 9, 1-3)

Křesťanství: důvod současné krize?

Lynn White

- lidé jsou literárně „pány tvorstva“
- příroda tedy má mnoho dobrých důvodů se bát člověka

Antarktida: jediné místo na Zemi,
kde se zvířata člověka (ještě) nebojí

Křesťanství: důvod současné krize?

Lynn White

- podle Whita ale v bibli najdeme základy environmentalistiky

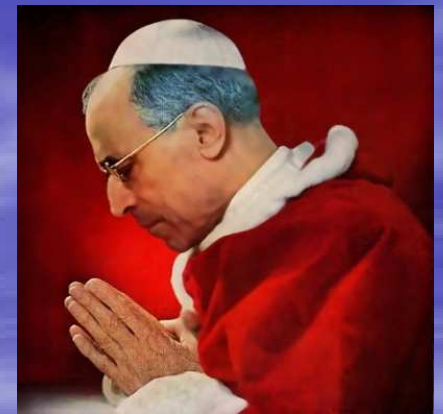
„Perhaps, the Holy Ghost is whispering something to us.“

- protože příčiny krize jsou náboženské, řešení musíme hledat rovněž v náboženství

Kritika Whiteova přístupu

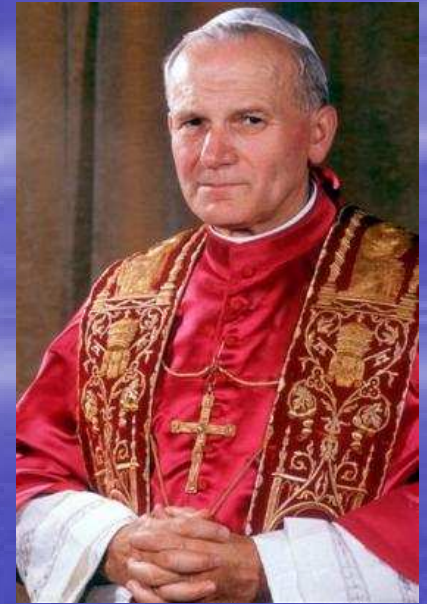
- White je historik, nikoli teolog a jeho představy o tom, co je křesťanství jsou až překvapivě nepřesné
- k ničení přírody nedochází s nástupem křesťanství, nýbrž až s nástupem průmyslové revoluce a to **zcela rovnoměrně v křesťanských i nekřesťanských kulturách !** (VIZ i současná Čína)

Postavení člověka v přírodě: problém duše

- Pius XII (encyklika Humani generis)1950:
- „Proto církevní Magisterium, vzhledem k současnému stavu lidského bádání i posvátné teologie, nezakazuje, aby byla evoluční teorie, pokud jde o bádání o původu lidského těla, zda totiž povstalo z již existující a živé látky, zkoumána a diskutována s odborníky z řad obou táborů.
Katolická víra však přikazuje tvrdit, že lidské duše jsou bezprostředně stvořeny Bohem. Názory obou stran, jak pro, tak proti, je třeba promýšlet a posuzovat velice uvážlivě a rozvážně, pokud všichni budou ochotni uposlechnout rozhodnutí Církve, které Kristus uložil autenticky interpretovat Písmo svaté a chránit dogmata víry.“

Postavení člověka v přírodě: problém duše

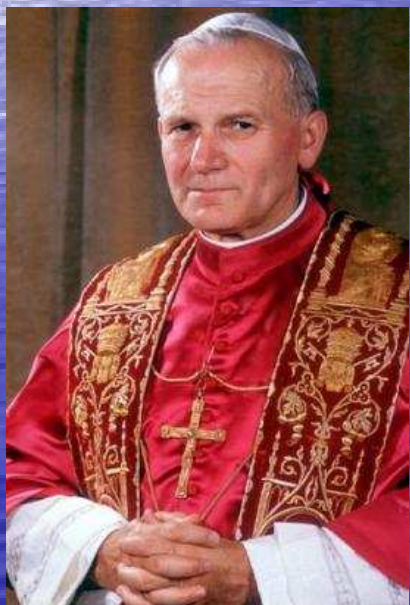

- Jan Pavel II. v projevu k členům Papežské akademie věd 1996:
- „místo o jedné evoluční teorii bychom měli mluvit o několika evolučních teoriích. Tato pluralita na jedné straně souvisí s různými výklady mechanismů evoluce, na druhé straně s různými filosofiemi, na nichž se zakládá. Tak existuje interpretace materialistická, redukcionistická a spiritualistická.“

Postavení člověka v přírodě: problém duše

- Pius XII.: „Jestliže lidské tělo má svůj původ v preexistující živé hmotě, duchová duše je stvořena bezprostředně Bohem“

Jan Pavel II.: „Ty evoluční teorie, které podle filosofii, jimiž se inspirují, učí, že duch se vynořuje ze sil živé hmoty nebo že je pouhým epifenomenem hmoty, nejsou slučitelné s pravdou týkající se člověka“

Postavení člověka v přírodě: problém duše

- Jan Pavel II. (1996): „je možno přijmout myšlenku, že se tělo člověka pomalu vynořovalo z hmoty... jeho duše však byla v jedné chvíli stvořena Bohem“
- ...jedná se o „ontologický skok“

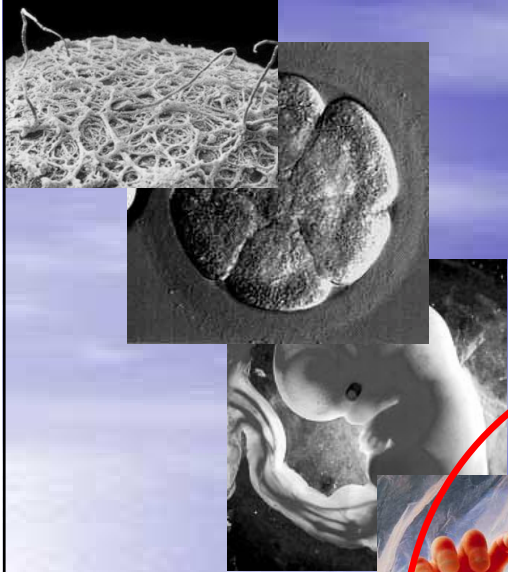
Peter Singer

- pokud nastavíme morální rámec tak, aby se nám do něj vešli všichni lidé, vejde se sem i řada zvířat
- pokud nastavíme morální status tak, aby se do něj zvířata nevešla, nevejde se sem i řada lidí (děti před narozením, lidé v PVS atd.)

Empirický funkcionalismus

„person“

Peter Singer

„person“

osoba = to, co vnímá
libosti a nelibosti

Peter Singer

- „Srovnáme-li těžce postižené dítě s ne-lidským zvířetem, psem nebo prasetem, např. často zjistíme, že ne-lidé mají větší schopnosti, jak aktuální, tak potenciální, pro racionalitu, sebeuvědomění, komunikaci a cokoliv jiného, co může být plausibilně považováno za mravně významné. Jenom fakt, že defektní dítě je členem druhu *Homo sapiens*, vede k tomu, že je ošetřováno rozdílně od psa nebo prasete. Příslušnost k určitému druhu však není po mravní stránce relevantní.“ (1)

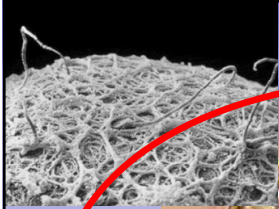
(1) Singer, P., (1983) Sanctity of life or quality of life. *Pediatrics*,72:128-129

„person“

Ontologický personalismus

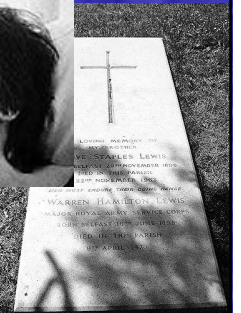
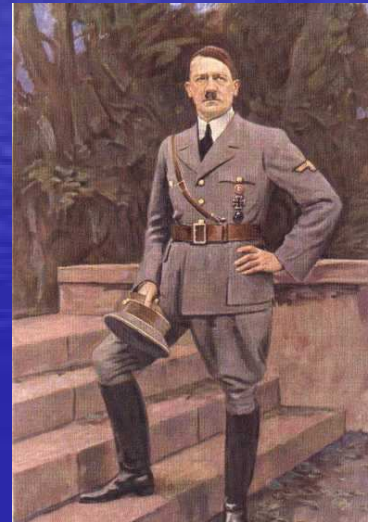
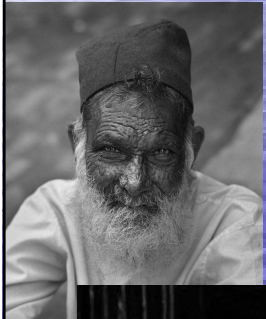
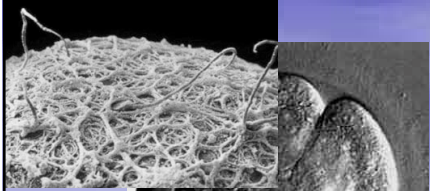
„person“

Ontologický
personalismus

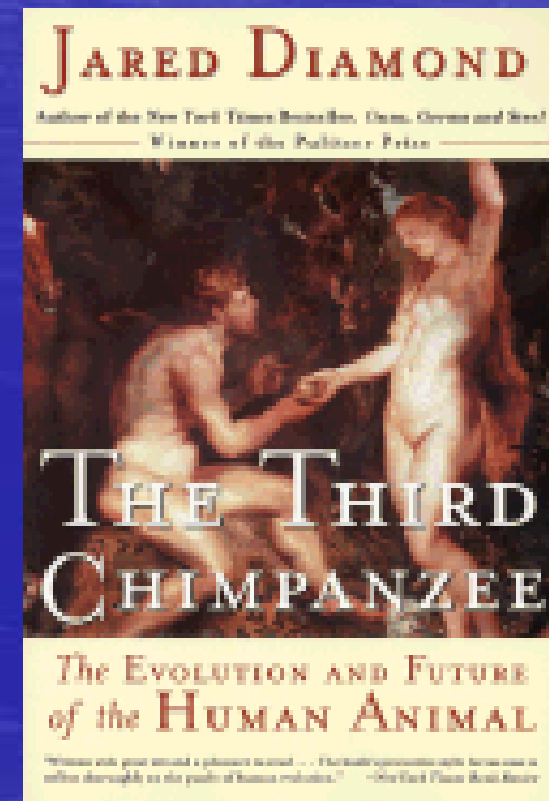
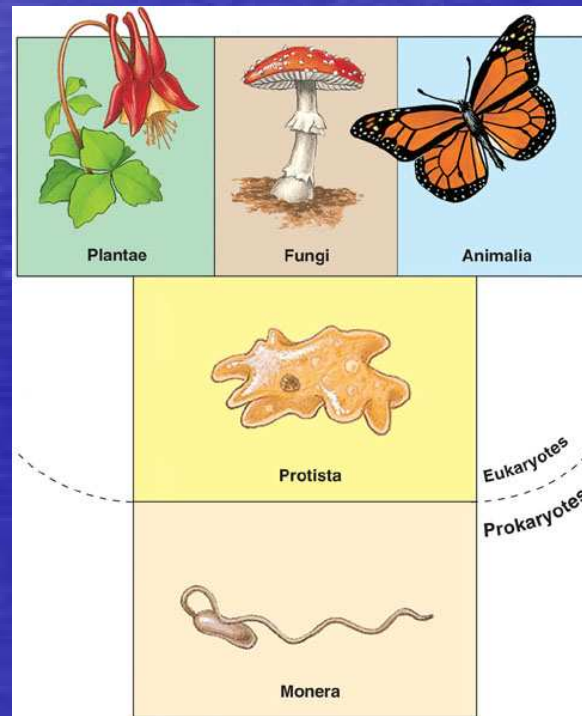

Nacismus

Postavení člověka v přírodě

- Jared Diamod: „Třetí šimpanz“
- Opačný extrém: pro člověka je třeba založit šestou říši

Postavení člověka v přírodě

- „Bůh řekl Noemu a jeho synům: „Hle, já ustanovuji svou smlouvu s vámi a s vaším potomstvem i s každým živým tvorem, který je s vámi, s ptactvem, s dobytkem i s veškerou zemskou zvěří, která je s vámi, se všemi, kdo vyšli z archy, včetně zemské zvěře. Ustavuji s vámi smlouvu.“ (Gen 9, 8-11)

Postavení člověka v přírodě

- „Říkám si v srdci o lidských dětech: to proto, aby je Bůh zkoušel a ukázal jim, že jsou zvířata. Vždyť úděl člověka a úděl zvířete je týž úděl: jako umírá on, tak umírá ono a oba mají týž dech. Člověk není v ničem zvířeti nadřazený, vždyť všechno je marnost.“(Kaz 3,18-19)

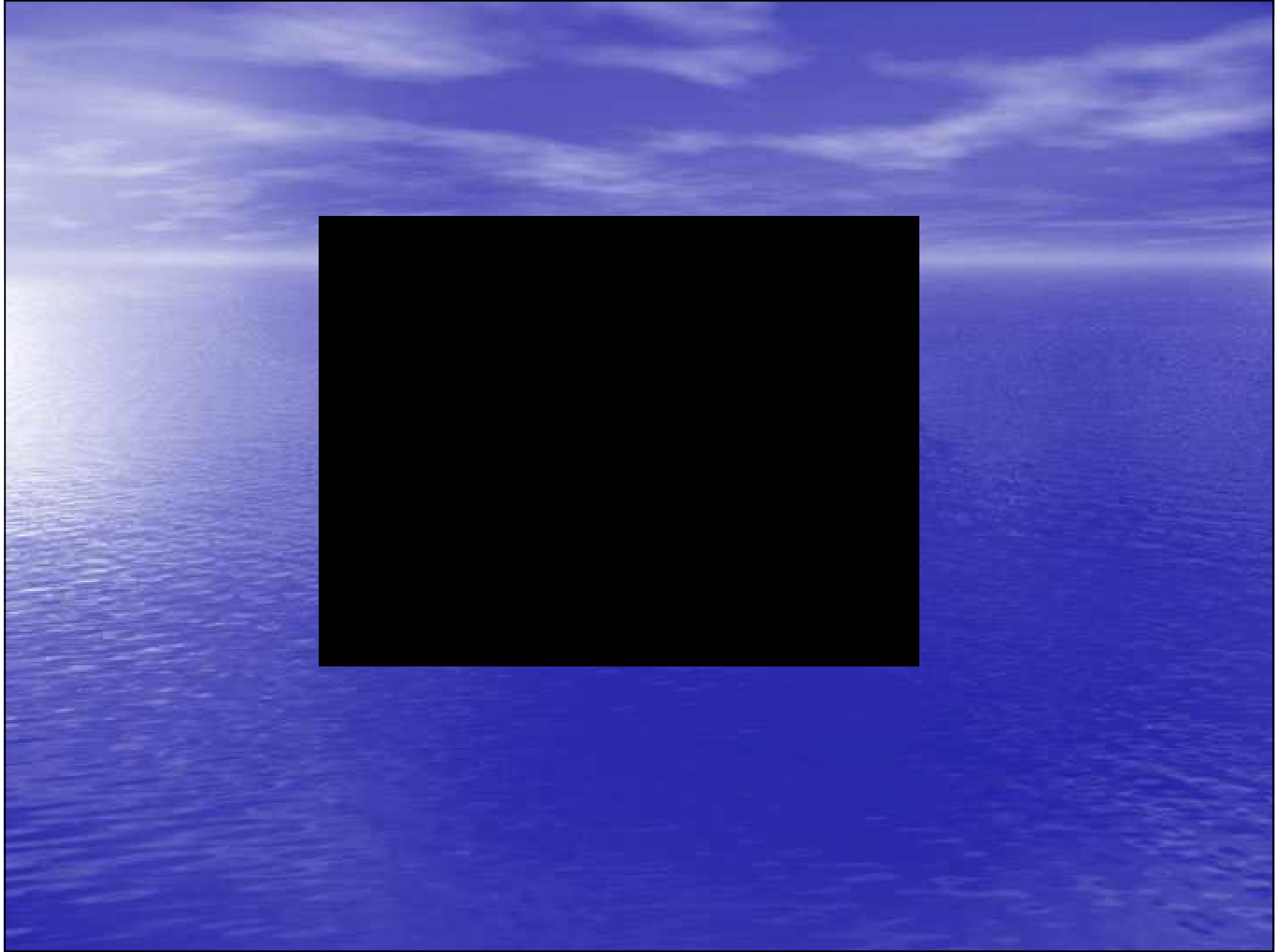
Ritualizované
předávání potravy
(*Macaca fuscata*)

Postavení člověka v přírodě

- Alcmaón: rozdíl mezi člověkem a zvířetem je v tom, že někteří lidé jsou chápavější
- starověk: otrok = mluvící zvíře
- přírodní národy: není rozdíl
- křesťanství: existuje kvalitativní rozdíl – jen člověk má duchovou duši
- osvícenství: duše člověka neexistuje
- 20. století: zvířata mají širokou škálu emocí, komunikují, užívají nástroje...
- ...diference není jasná

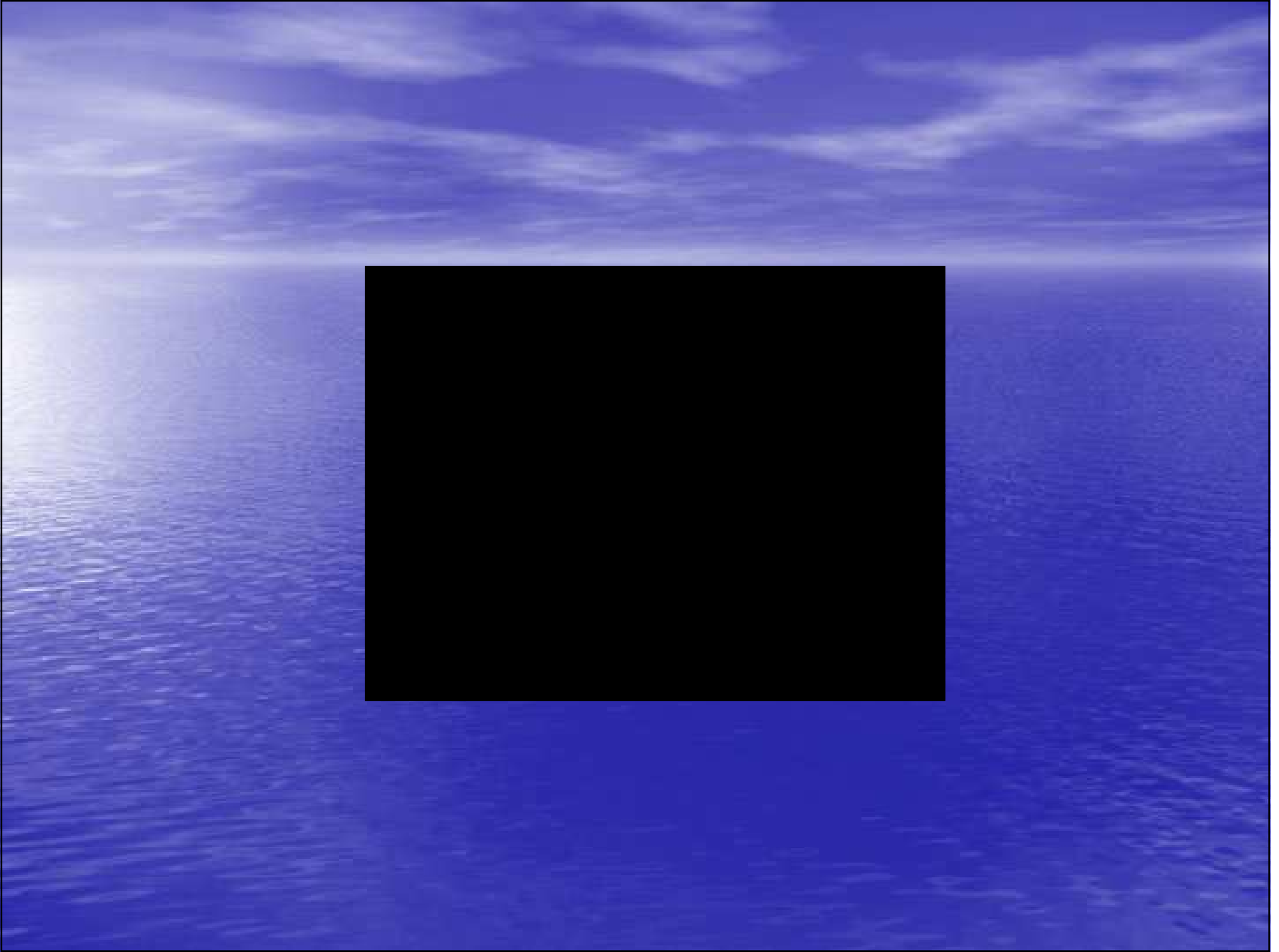
Postavení člověka v přírodě

- ...ovšem jen člověk tvoří umění, oslavuje a pěstuje vědění pro vědění...
- ...diference je očividná

Narušení přírody

- narušuje člověk přírodu tím že je?
- ...nebo tím že jedná určitým způsobem?

Narušení přírody

- podle bible lze žít v harmonii s přírodou, jen ji člověk nesmí narušit určitým jednáním!

Titian, *Adam and Eve*, c. 1550.
Madrid, Prado.

Narušení přírody

- Je například otázkou, zda může existovat něco jako
 - křesťanský povrchový důl nebo
 - křesťanská atomová bomba

Inspirace animismem?

- v buberovském slova smyslu neexistuje „ono“
- všechno je „Ty“
- horniny, skály, krajiny, slunce, voda – všechno je nazýváno Ty, vše má svou „duši“

Ovlivnění křesťanské spirituality

František z Assisi

Nejvyšší všemohoucí dobrý Pane,
tvé jsou chvály, sláva, čest a všecko požehnání;
jenom tobě patří, Nejvyšší ty,
oslovit tě jménem žádný člověk hoden není.

Chválen buď, můj Pane, mnou a všemi stvořeními,
a především panem bratrem sluncem,
jenž přináší den a jímž nás osvěcuješ;
krásný je a září velikou se skvěje,
Nejvyšší, a tvoje světlo vyjadřuje.

Ovlivnění křesťanské spirituality

František z Assisi

Chválen buď, můj Pane, skrze sestru lunu, skrze hvězdy;
na nebi stvořils je jasné, jako drahokamy krásné.

Chválen buď, můj Pane, skrze bratra vítr,
skrze vzduch a mraky, jasno, všechna počasí,
kterými všem stvořením svým žíti dáváš.

Chválen buď, můj Pane, skrze sestru vodu,
která je tak užitečná, dobrá, pokorná a čistá.

Chválen buď, můj Pane, skrze bratra oheň,
který poskytuješ našim nocem,
a je krásný, radostný a mohutný a silný.

Chválen buď, můj Pane, skrze naši sestru, matku zemi,
která dává život a jež vládne nade všemi
a jež rodí různé plody, trávu a barevné květy.

Ovlivnění křesťanské spirituality

František z Assisi

Chválen buď, můj Pane, skrz ty, kdo z tvé lásky odpouštějí
a snášejí nemoci a protivenství.

Blažení jsou ti, kdo věrně v míru vytrvají,
neboť ty je budeš korunovat v nebi.

Chválen buď, můj Pane, skrze naši sestřičku – smrt těla,
před níž žádný živý člověk kam utéci nemá.

Běda těm, kdo zemrou ve smrtelných hříších!

Blaze těm, jež ve tvé svaté vůli konec přistih!

Druhá smrt, smrt duše, nic jim zlého neudělá.

Chvalte mého Pána, blahorečte, děkujte mu
a s velikou pokorností sloužete mu!

Píseň bratra slunce

- slunce, měsíc, vítr, voda, oheň, země, smrt dostávají názvy „bratr“ nebo „sestra“!

sv. František z Assissi

- 1980 vyhlášen za patrona ekologů
- faktem je, že současné křesťanství obdivuje na sv. Františkovi zejména
 - vztah k Bohu
 - radikální chudobu
 - starost o chudé
 - ... ale již ne tak silně vztah k přírodě

Sv. František a sv. Klára

horniny
minerály
řeky

rostliny
bakterie
prvoci

„vyšší“ zvířata

lidé

Severní Čechy

**Povrchová těžba hnědého uhlí
zásadně proměnila krajinu
severních Čech**

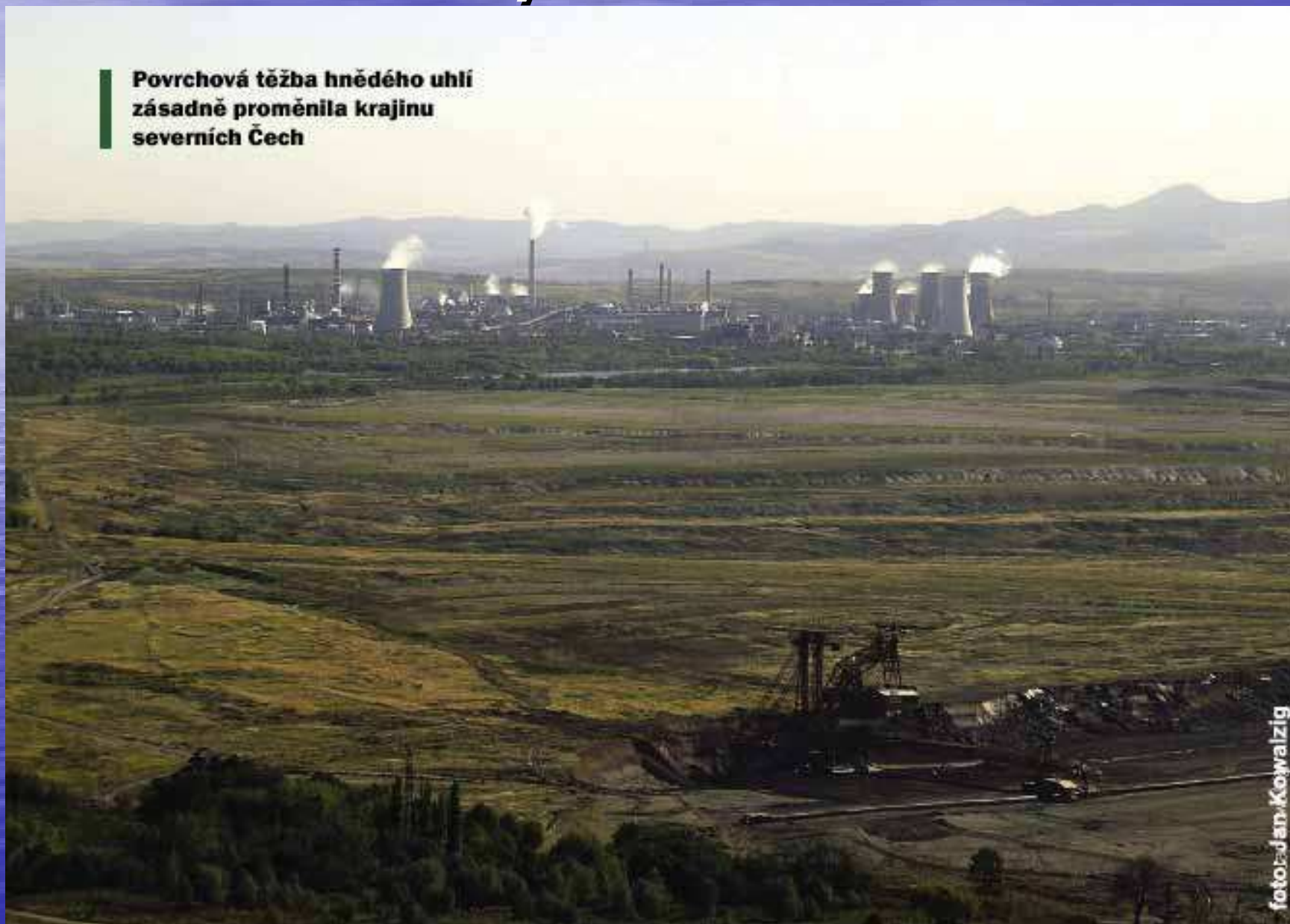

foto: Jan Kowalzig

Richard A. Baer

1. Svět náleží Bohu, nikoli lidem

- člověk zde žije pouze „v podnájmu“
- svět je majetkem který nám nepatří

2. Bůh miluje stvořený svět

- tedy svět živý i neživý
- „Bůh viděl, že všechno, co učinil, je velmi dobré. Byl večer a bylo jitro, den šestý.“ (Gen 1 31)

3. Nejen svět živý a neživý, nýbrž i vztahy mezi jeho součástmi, „web of life“ jsou součástí stvoření

Richard A. Baer

- rabování země je ve své nejhlubší podstatě protináboženské
- křesťan nedopustí ani uctívání přírody, ani jejím pohrdáním
- podle Baera ale odpovědnost za Zemi nemáme ani tak k budoucím generacím, jako spíše k Bohu (x od myšlenky „Sedmé generace“)

Svätost

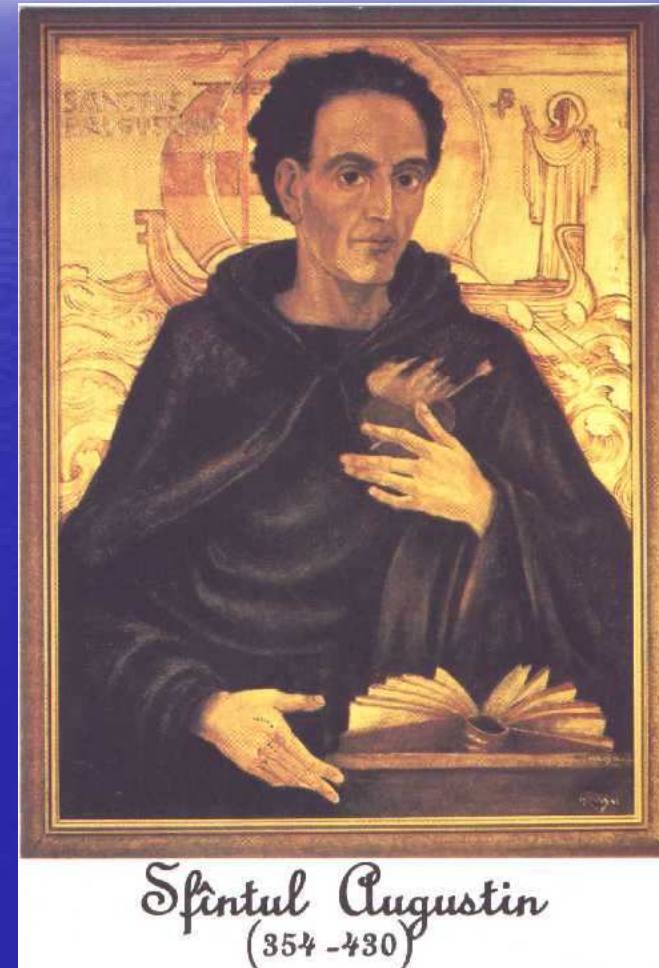
- = viditelné znamení neviditelné Boží milosti
- JC = ursakrament
- církev = grundsakrament
- sedm svátostí katolické církve
- co je ale vesmír jiného než „viditelné znamení neviditelné Boží lásky?“

Výhody křesťanství

- na rozdíl od politiků, kteří logicky vždy sledují krátkodobé cíle (plus mínus do příštích voleb), je křesťanství nadčasové
- neustále je zdůrazňováno, že štěstí člověka leží jinde než v hmotném blahobytu a že „věci které jsou důležité nejsou věci“
- celou přírodu, živou i neživou chápou jako svátost

sv. Augustin

- Quod esse, bonum est
- dvě knihy k poznání existence Boha: Bible a kniha přírody

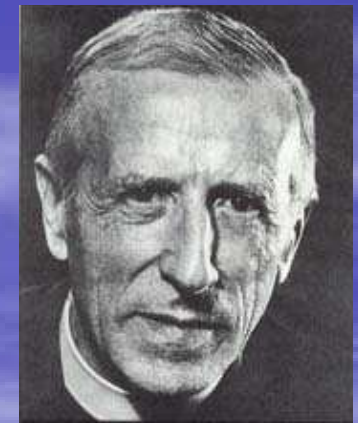

Teilhard de Chardin

- přírodní vědy jako součást teologie
 - cesta k bodu omega
 - rozlišení mezi biosférou a noosférou
 - hymnus na hmotu
 - představa „svaté hmoty“ (!)
 - kdekoli to ve vesmíru trochu jde, život z hmoty vykvete
 - odmítnutí dualismu duch x hmota

Teilhard de Chardin

- do té doby křesťanství rezonovalo spíše s Platónem
 - tělo je vězením duše; rozlišení duše a těla (x od židovství se v křesťanských liturgiích „dopřavdy“ nikdy nic nekonzumuje)
 - „tělo, svět, ďábla přemáhám“
 - slib čistoty u řeholníků, manželství jako „posvěcené smilstvo“
 - Augustin
- Teilhard: na počátku stvořil Bůh nebe a zemi: hmota je svatá!

Hymnus na hmotu

Teilhard de Chardin

„Bud' požehnána, drsná hmoto, neplodný úhore, tvrdá skálo, jež ustupuješ jen násilí a nutíš nás pracovat, když chceme jíst.

Bud' požehnána, nebezpečná hmoto, kruté moře, nezkrotná vášni, která nás pohltíš, když tě nespoutáme.

Bud' požehnána, mocná hmoto, neodolatelná evoluce, skutečnosti stále se rodící, jež v každé chvíli rozbíjíš naše rámce a nutíš nás sledovat tvoji pravdu stále dál.

Bud' požehnána, univerzální hmoto, trvání bez hranic, étere bez břehů, trojí propasti hvězd, atomů a generací, jež stále překračuješ a rušíš naše těsné míry a zjevuješ nám rozměry Boží.

Hymnus na hmotu

Teilhard de Chardin

Bud' požehnána, neproniknutelná hmoto, která se prostíráš mezi našimi dušemi a světem podstat a necháváš nás toužit proniknout nesešívánou rouškou fenoménů.

Bud' požehnána, smrtelná hmoto, jež se v nás jednou rozložíš a tak nás přinutíš vejít do srdce toho, co jest.

Bez tebe, hmoto, nebýt tvých útoků a toho, co nám bereš, bychom stagnovali, byli neteční, dětinští a nevěděli nic o sobě ani o Bohu. Ty, která zraňuješ i ošetřuješ, vzdoruješ a zase se poddáváš, boříš i stavíš, spoutáváš a zase osvobozuješ, - mízo našich duší, ruko Boží. Tělo Kristovo, tobě, hmoto, žehnám.

Žehnám ti hmoto, a pozdravuji tě, ne v té zkomolené a znetvořené podobě, jak tě popisují velekněží vědy a kazatelé ctností, jako hromadu surových sil a nízkých sklonů, ale tak, jak ses mi objevila ve své úplnosti a ve své pravdě.

Hymnus na hmotu

Teilhard de Chardin

Pozdravuji tě, nevyčerpatelná schopnosti být a proměňovat, z níž klíčí vyvolená podstata.

Pozdravuji tě, sílo všeobecného sblížení a sjednocení, která spojuješ davy monád, jež se v tobě sbíhají na cestě Ducha.

Pozdravuji tě, harmonický prameni duší, průzračný křišťále, z něhož vzchází nový Jeruzalém.

Pozdravuji tě, božské prostředí, nabité tvořivou silou, jako moře zmítané Duchem, jako hlína, hnětená a oživovaná vtěleným Slovem.

Lidé si často myslí, že poslouchají tvůj neodolatelný hlas, když se z lásky k tobě vrhají do vnější propasti sobeckých požitků. To je zmýlil falešný odlesk, nějaké ozvěna. Teď to vidím.

Kdo tě chce dosáhnout, hmoto, musí začít ve styku se vším, co se zde na zemi hýbe, a pak pociťovat, jak se mu pod rukama pozvolna vytrácejí všechny jednotlivé podoby toho, co v nich drží, až se nakonec střetne s jedinou podstatou všeho pevného a sjednoceného.

Hymnus na hmotu

Teilhard de Chardin

Kdo tě chce mít, musí tě sublimovat v bolesti, když tě nejdřív s rozkoší objal do náručí.

Vládneš, hmoto, v průzračných výšinách, kde si světci představují, že ti uniknou – jako tělo tak průsvitné a čilé, že je k nerozeznání od ducha.

Vynes mne tam vzhůru, hmoto – námahou, rozloučením a smrtí, vynes mne tam, kde bude konečně možné v čistotě obejmout Vesmír!“

Dole na poušti, kde už byl zase klid, někdo plakal: „Můj otče, můj otče – jaký to byl šílený vítr, co ho odnesl!“

A na zemi zůstal ležet plášt’.

(1919)

Ještě jednou Lynn White

- 1978: We can sense our comradeship with a glacier, a subatomic particle or a spiral nebula.

- Rádi bychom věřili, že Mother Nature je moudrá, laskavá, femininní a vždycky podporuje biosféru pozitivním způsobem

- struggle for life v přírodě skutečně probíhá:
 - klíšťata, ovádi, komáři, pijavice, muchničky, prvoci způsobující malárii, bakterie způsobující boreliózu, viry způsobující ptačí chřipku, SARS, Ebolu, AIDS atd atd.
 - v potravním řetězci se každý někým živí a někým je požírán
 - predátoři na vrcholu jsou permanentně ohroženi vyhynutím
- představit si Mother Nature jako vlídnou, ženskou, spontánní, temnou a tajemnou je velký omyl
- pro losery neexistuje žádná sociální síť

Pro losery neexistuje sociální síť...
... všichni zabíjíme, abychom přežili

Proč dobrý a milující Bůh stvořil svět tak, že zabíjení je principem hry?

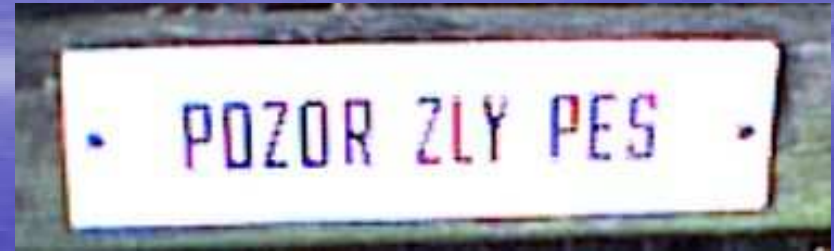
Intensionalita

Daniel Dennett

- 0. stupeň: Rostliny. U pampelišky „není nikdo doma“
- 1. stupeň: vím že jsem. Novorozenci
- 2. stupeň. Víím že jsem a víím že jsi. Děti stáří měsíců.
- 3. stupeň. Víím, že víš, že víím. Teprve zde je možno podvádět: víím, že si o mně něco myslíš, a Tvoji myšlenku se mohu pokusit upravit. Mohu se pokusit o manipulaci s Tvojí myslí. Snad primáti.
- 4. stupeň. Víím, že víš, že víím, že víš. Pouze člověk

Intensionalita

- důsledek: zvířata nemohou jednat morálně, neboť nemají svobodu, možnost volby, schopnost vcítit se do druhého.
- žádného predátora „nenapadne“, že by kořist mohla trpět
- v tomto smyslu zvířata nemohou být zlá

Ampulex compressa

- vosička švába nejprve dvěma žihadly částečně ochromí
- pak jej vede za tykadlo, občas se napije švábí hemolymfy
- přivede jej pod zem, utěsní vchod, švába obrátí na břicho a naklade na něj vajíčka →
- larvičky vyžírají nejprve svalovinu a méně potřebné orgány, aby šváb co nejdéle vydržel a nekazil se
- po čase se ze švába vylíhnou nové vosičky →

- příroda (na náš vkus možná až příliš) marnotratně zachází s životem
 - některé ryby vyprodukují až milión jiker
 - rostliny i stromy produkují tisíce semen
 - z mnoha a mnoha mláďat se jen zlomek dočká dospělosti, zejména u r stratégů
 - z lidských embryí se jich jen asi 30 – 50 % zdaří nidovat do endometria dělohy

Role křesťanství

- „Otče náš...” – vztah úcty k životu „malých bratří” je samozřejmostí
- „našimi ústy Tě chválí celý vesmír a všechno tvorstvo zpívá”
 - při mši svaté se křesťané modlí jménem svým, celé církve, celého lidstva a celého vesmíru
 - člověk = „kněz stvoření”

Role křesťanství

- „Řekl: „Nepřibližuj se sem, zuj si s nohou sandály, **neboť místo, na němž stojíš, je posvátná země.**“ A řekl: „Jsem Bůh tvých otců, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův.“ A tu si Mojžíš zastřel tvář, neboť se bál pohlédnout na Boha.“ (Ex 3, 5-6)

Role křesťanství

„On založil zemi na věčné časy, a naplnil ji čtyřnohými zvířaty.

On vyslal světlo a ono šlo, zavolal je, a ono poslechlo s chvěním.

Hvězdy zazářily na vykázaných místech a jásaly.

Zavolal je a odpověděly: „Zde jsme“; zazářily jásavě vstříc svému Stvořiteli.“ (Bar 3, 33 – 35)

Role křesťanství

- model správcovství (stewardship)
 - Gen 2,15: „Bůh Jahve vzal člověka a usadil ho v zahradě Edenu, aby ji obdělával a střežil.“
 - člověk je obrazem Božím, je svým způsobem tlumočnickem Boží lásky a péče, je pastýřem stvoření

Role křesťanství

- model smlouvy

- Bůh i člověk mají své povinnosti
- Gen 9,9: „Hle, sjednávám svou smlouvu s vámi a s vašimi potomky po vás a se všemi živými bytostmi, které jsou s vámi, s ptáky, dobyt看kem, všemi divokými zvířaty jež jsou s vámi, zkrátka se vším, co vyšlo z archy, se všemi pozemskými živočichy.“
- smlouva je chápána jako politicko-etický koncept, obě strany si plní závazky pro společné dobro, člověk pak dostává odměnou zemi. Neplnění podmínek smlouvy má za následek vyhnání ze země.

Role křesťanství

- model smlouvy
 - Bůh i člověk mají své povinnosti
 - je velmi blízký konceptu Aldo Leopolda, kdy je člověk jedním z občanů „land community“.

Role křesťanství

- model „theos-rights“
 - všechny bytosti, které Bůh naplnil duchem, mají svá práva, nejen člověk.
 - je blízký hnutím za práva zvířat

Role křesťanství

- model spirituality stvoření
 - vesmír je stvořen jako dobrý a lidé jsou spolutvůrci vesmíru
 - podpora tvorby umění, poezie, tance
 - kontemplace stvoření jako Božího uměleckého díla
 - člověk je kněžským prostředníkem mezi Bohem a ostatními živými bytostmi

Bible

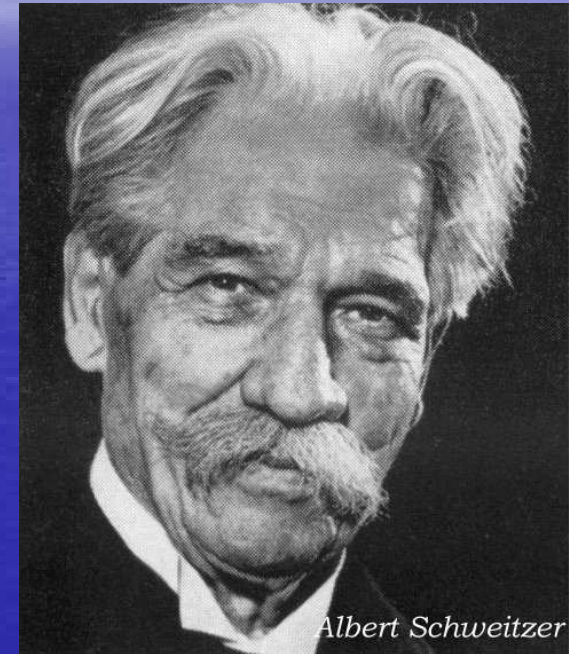
„...Raduj se, nebe! Jásej, země!
Ať hučí moře i vše, co je naplňuje!
Ať plesá pole i všečen jeho plod,
ať všechny lesní stromy křičí radostí
před Jahvovou tváří, vždyť on přichází
vždyť on přichází soudit zemi.“ (Žalm 96/95)

„...ať všechny řeky tleskají
a hory ať křičí radostí
před Jahvovou tváří, neboť on přichází
aby soudil zemi“ (Žalm 98 /97)

Albert Schweitzer

(1875 – 1965)

- „Jedna existence se prosazuje na úkor druhé, jedna ničí druhou. Jedna vůle k životu od druhé pouze něco chce, aniž ji bere na vědomí jakožto vůli. Ve mně se však vůle k životu stala vůlí, která ví, že existuje také jiná vůle.“
- “Příroda vyhlíží nádherně a je úžasná, pokud se na ni díváme z dálky. Ale pokud čteme její stránky jako knihu, zblízka, je to strašné.”

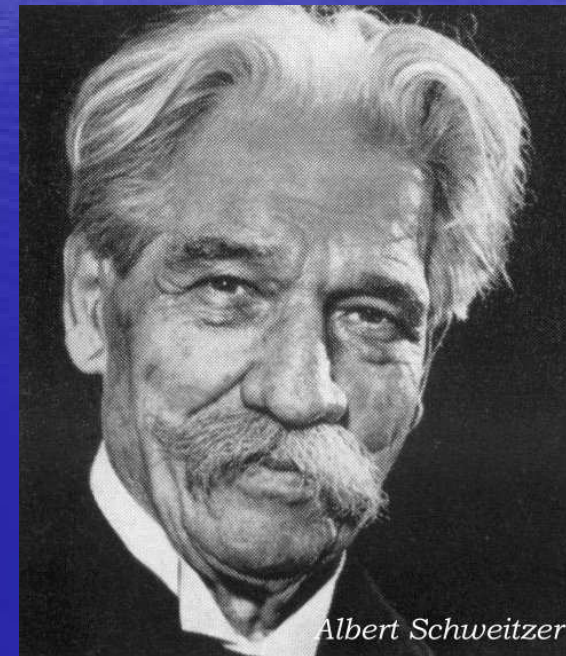

Albert Schweitzer

(1875 – 1965)

„Je pro mě bolestnou hádankou, jak mám žít podle pravidla úcty k životu (rule of reverence) ve světě, ve kterém je kreativní vůle zároveň vůli destruktivní.“

úcta k životu pro Schweitzera pramení z poznání: jsem životem, který chce žít uprostřed života, který chce žít

ARKive

**S díky za pozornost
Marek Vácha**

© Anup Shah / naturepl.com